

ADIL OLLURI: OTCŮV NÁVRAT

z albánštiny přeložil Martin Surovčák

Adil Olluri (1984), představitel mladé kosovskoalbánské autorské generace, se věnuje především prozaické tvorbě a literární kritice. Od roku 2010 působí jako redaktor literárního časopisu *Jeta e Re* s více než šedesátiletou tradicí. Spoluzakládal Klub spisovatelů Kosova a nyní je také členem kosovské pobočky PEN klubu. Jeho studie *Albánský postmoderní román* (2011) získala ocenění kosovského ministerstva kultury, mládeže a tělovýchovy za „nejlepší práci v oblasti literární kritiky za rok 2011“. Ukázka, kterou přinášíme v tomto čísle *Porty Balkanicy*, pochází ze sbírky povídek *Mnoho cest a jeden pád* (Shumë rrugë dhe një rënie, 2013). Olluri v krátké povídce na pozadí tragického osudu jedné rodiny rozvíjí myšlenku, že válečné konflikty neznají vítěze a poražené, ale jen oběti.

Ani se mi nechce věřit, jak jsi lehký, otče! Nikdy by mě nenapadlo, že bych tě mohl unést jednou rukou. Na černém igelitu je připevněný bílý štítek s několika čísly patřícími tobě – jediné, co tě teď odlišuje od ostatních, které potkal stejný osud jako tebe, kteří se vrátili domů stejně lehčí a nic víc už nepotřebují.

Tak mluv, otče, mluv! Řekni mi aspoň jediné slovo! Řekni mi, jestli ti za to stála ta vlast, pro kterou ses stal tak lehký?! Byli jsme snad my pro tebe málo?! Nestačila ti snad matka, která o tebe pečovala jako jeptiška o posvátný chrám, oddala se ti jako nejzbožnější věřící prorokovi a sklonila se před tebou jako nejpokornější otrokyně před duchovním vůdcem?! Nestačil jsem ti snad já, jenž ve všem následoval tebe a každé tvé slovo?! Nestačilo ti snad město, které se před tebou otevíralo dokořán a jehož ulice ti padaly k nohám každého radostného rána i za každého pochmurného soumraku?! Byl tvůj domov u nás, nebo někde v horních poschodích nebe, kam jsem nemohl a nemůžu dohlédnout?!

Zatímco tě nesu v podpaží, vybavuje se mi doba, kdy mi byly nanejvýš dva roky a ty jsi mě vodil za ruku ulicemi a parky města nebo zelenými poli tvé rodné vesnice nebo kolem dvora dědečkova domu. Utíral jsi mi rty a tváře, když jsem byl celý upatlaný od sladkostí, které jsi mi neustále kupoval, dokonce i když jsem nechtěl. Honil jsi mě, kdykoliv se mi podařilo vysmeknout se ti z ruky. Ach, tolik se mi líbilo vidět tě za mnou utíkat. Byl jsem radostí bez sebe a zalykal jsem se smíchy, když jsi mě nemohl chytit, přestože jsi byl už tak blízko, že kdybys jen trochu býval natáhl ruku, už bys mě býval měl. Já jsem se radoval z vítězství a chlubil jsem se matce i dědečkovi, kteří mě měli stejně rádi jako ty. Vzpomínám si, že za rok mě honičky přestaly bavit, protože jsem si začal uvědomovat, že jsi mě mohl chytit dřív, než řekneš švec, ale schválně jsi předstíral, že mě nedohoníš, jen a jen abys mě rozesmál. Líbilo se mi, jak jsi mě vodil za ruku, ať jsme šli kamkoliv, jen ne ulicí k doktorovi, a už vůbec ne k tomu s velkými brýlemi, ze kterého jsem měl noční můru. Nesnášel jsem nejen jeho, ale všechny doktory.

Nesnášel jsem ten zápach léků, kterým to tam čpělo. Nesnášel jsem ty kruté injekce, které mi tak chladnokrevně bodali do těla. Dokonce i ve snu mě strašily ty ďábelské injekce, probodávaly mě skoro každý den. Matka mi vyprávěla, že mě dvakrát viděla skoro umírat v úzké místnosti ambulance, která se v mých očích změnila v mučírnu a kterou jsem nemohl ani vidět, jenže ty jsi mě tam pořád posílal, protože jsi nesnesl pomyslení, že by o mě byť jen zavádila jakákoliv nemoc.

Líbily se mi ty chvíle, když mi byly čtyři roky a ty jsi mě brávil do kavárny se svými kamarády. Nabádal jsi mě, ať jim řeknu, jak se jmenuju. Oni se mě zase ptali, čím jsem, a já jsem jim hrdě odpovídal tvoje jméno. Vracel jsem jim úder, když o tobě tvrdili, že nejsi takový, jak jsem si myslel. Smáli se jako diví, když jsem jim říkal, že jsou sami takoví, že mají křivý nos a břicho velké jako sud, že jejich synáčci ještě čurali do postýlky, zatímco já jsem už chodil sám na záchod. Tak krásné a plné radosti byly dny s tebou, že se na ně dá jen sotva zapomenout.

Všechno se pokazilo jednoho dne, kdy ses vrátil domů dřív než obvykle a řekl jsi matce, že už nepůjdeš do práce. Ne snad proto, že ty bys nechtěl, ale protože tebe tam už nechtěli. Řekl jsi jí, že další týden odjedeš do daleké země, kde ti nikdo práci nevezme. Neviděl jsem tě odjíždět, protože jsi vyrazil pozdě v noci a nechtěl jsi mě budit. Matka si nevybavuje, jestli jsi mě políbil na čelo, jelikož tvůj kamarád neměl odvalu příliš dlouho čekat, ale vzpomíná si, že jsi vešel do pokoje a odhrnutého mě přikryl silnou oranžovou přikrývkou, a prosil jsi matku, aby mě chránila před večerním chladem, i když byl teprve začátek září.

Chodily nám často dopisy s tvým krasopisem, který jsem se celé týdny pokoušel napodobovat. Každíčké písmeno jsem chtěl psát tak jako ty. Chodily nám pěkné barevné pohledy, které jsem si schovával vedle sešitů s tvrdou obálkou, které jsi mi posílal a které vypadaly jinak než ty, co se prodávaly u nás ve městě. Chlubil jsem jimi před spolužáky z druhé třídy. Slýchávali jsme i tvůj hlas ze strýcova bílého telefonu s ošoupanými tlačítky, který visel na chodbě jeho bytu, dvakrát většího než ten náš. Dostávali jsme od tebe všechno, otče, jen ty sám jsi za námi nikdy nepřijel.

Už osm let jsi nezaklepal na dveře našeho bytu. Mně už táhlo čtrnáct, ale ty jsi ani na chvilku ne-

spatřil, jak rostu. Řekli nám, že ses vrátil do země a že se skrýváš v nějaké vesnici hluboko v horách, protože se neodvažuješ přijet do města. Řekli nám, že ses rozhodl přinést nám svobodu a zbavit nás strachu z uniformovaných mužů, kteří nemluvili jako my. Chtěl ses pomstít těm, kteří ti vzali práci, pronásledovali tě a odtrhli tě od nás. Matka nemohla uvěřit, že ty, takový klidný a citlivý člověk, bys mohl vzít do ruky zbraň a namířit ji proti někomu, zatímco já jsem si každým dnem lámal hlavu plány, jak se za tebou dostat do té vesnice, abych tě uviděl pohromadě se všemi těmi bojovníky za svobodu.

Válka skončila. Já a matka jsme se vydali cestou snazší záchrany jako uprchlíci. Svoboda přišla, ale po tobě ani památky. Čekali jsme asi dva měsíce, až se objevíš v našem bytě a že se budeme radovat z vítězství, ale ty nikde. Mezitím jsme se dozvěděli, že jsi padl do zajetí a že nikdo neví, do jakého vězení tě poslali.

Každou noc jsem tě vídal ve snu, jak visíš hlavou dolů ze stropu temné místnosti, s nohama a rukama pevně spoutanýma provazem přivázaným ke starému trámu, a vídal jsem i škaradé tváře tří policistů, jak tě bijí hlava nehlava. Když jsi po každé surové ráně vydal ze sebe výkřik bolesti, upadali do extáze rozkoše a smáli se jako pominití. Měli triumfální radost z toho, že zajali někoho, kdo se odvážil proti nim vystoupit se zbraní v ruce. Aby si zábavu ještě víc zpříjemnili, svlékli tě donaha a bili vši silou ještě surověji. Celé tvé tělo bylo zkrvavené a tvé rty si nežádaly ničeho jiného než vody, jenže ti bezcitní surovci nechtěli slyšet ani slovo a ty jsi mohl uhasit žízeň jen kapkami krve stékajícími z čela a roztrženého obočí. Z tvého těla stékaly kapka za kapkou a posévaly temnou místnost rudými skvrnami. Ty noci byly plné nočních můr, a kdybych neměl matku na blízku, utekl bych do hor.

Roky jsme tě s matkou hledali. Ptali jsme se, koho jsme mohli, chytali jsme se každé stopy. I když už uplynulo celých deset let svobody, pro kterou jsi ty nasadil vlastní život, stále ještě nás hřála naděje, že se jednoho dne vrátíš živý, že jednoho dne nečekaně zazvoníš na zvonek nebo nepozorovaně vkročíš do bytu, přesně tak, jak jsi z něho předtím odešel. Ale nevrátil ses. Jen jsme doufali a doufali, dokud jsme jednoho dne dostali zprávu, že našli tvé tělo, jehož kosti teď nesu v podpaží zabalené v černém igelitu.